

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแบบแผนการผลิตและความสัมพันธ์ในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง เฉพาะกรณี กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อ หมู่บ้านดินดง และหมู่บ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแดง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) ที่ใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งแบบการวิจัยเอกสาร (document research) และวิจัยภาคสนาม (field research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แนวลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตการณ์ภาคสนาม ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์สตรีสมาชิกกลุ่มทอผ้าทั้งสิ้น 44 ราย จากสมาชิกกลุ่มทอผ้าทั้งสิ้น 56 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.6 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาวิเคราะห์แจกแจงโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (Mean) แล้วนำผลการศึกษามาแสดงด้วยตารางประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อต้องการเสนอว่า งานรับไปทำที่บ้านที่มีพื้นฐานจากทักษะฝีมือ ความชำนาญดั้งเดิมที่ดำรงอยู่ภายในชุมชน สามารถเป็นทางเลือกการพัฒนาชนบททางหนึ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านที่ศึกษาและหมู่บ้านบางเขตที่ยังมีศักยภาพอยู่ในอนาคตได้ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แนววัฒนธรรมชุมชนผสมผสานทฤษฎีสาขาเศรษฐกิจนอกระบบ

กรอบแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมองว่า งานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะความชำนาญดั้งเดิมและถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิตซึ่งดำรงอยู่ภายในชุมชนหมู่บ้านก่อนที่แบบแผนการผลิตของหมู่บ้านจะถูกเปลี่ยนแปลงจากกระแสทุนนิยมจากภายนอก แบบแผนการผลิตงานหัตถกรรมดำรงอยู่ภายในชุมชนได้เพราะมีกลไกการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมอยู่ ในขณะที่ทฤษฎีสาขาเศรษฐกิจนอกระบบมองว่าแบบแผนการผลิตของหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสาขาเศรษฐกิจนอกระบบ เนื่องจากเป็นการผลิตขนาดเล็กที่มีลักษณะเป็นธุรกิจอินทรีเว็ท ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น ใช้ทุนไม่มาก ใช้แรงงานเข้มข้นและดัดแปลงเทคโนโลยีง่าย ๆ มาใช้ ไม่ต้องใช้ทักษะที่เรียนในระบบโรงเรียน การส่งเสริมงานตามแนวคิดสาขาเศรษฐกิจนอกระบบมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงลักษณะการผลิตของหมู่บ้านกับอุปสงค์ที่มาจากภายนอก

นอก ซึ่งเป็นงานรับเหมาช่วงการผลิตจากระบบโรงงานสมัยใหม่ ที่ตัดตอนบางชิ้นส่วนบางขั้นตอน หรือทั้งหมดไปให้คนงานทำอยู่ที่บ้านหรือสถานประกอบการขนาดย่อม อาทิ งานเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป หรืองานประกอบอุปกรณ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ งานเหล่านี้ไม่ต้องอาศัยทักษะฝีมือและความชำนาญมากนัก ซึ่งสามารถสร้างงานและรายได้ให้กับคนงานได้ แต่ไม่ได้ไปเพิ่มพูนทักษะหรือความชำนาญของชาวบ้าน บางครั้งมีส่วนลดทักษะฝีมือ (deskilled) ของชาวบ้านลงด้วย

ข้อเสนอการส่งเสริมธุรกิจการจ้างงานในชนบทตามแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน คือ ควรส่งเสริมงานที่อาศัยทักษะฝีมือและเทคนิคการผลิตที่มีอยู่ภายในชุมชนหมู่บ้าน เพราะจะทำให้ทักษะความชำนาญพิเศษและศักยภาพภายในท้องถิ่นนั้นไม่ถูกทำลายลง และยังสามารถรักษาและพัฒนาทักษะความชำนาญที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ได้ เนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวัฒนธรรมส่วนที่แท้จริงและเป็นรากฐานของวัฒนธรรมโดยรวมของสังคมไทย ทั้งนี้ชุมชนมีภูมิความรู้ในการเลือกรับและปรับเอาส่วนดีของวัฒนธรรมอันนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวัฒนธรรมชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้

การศึกษาโครงสร้างแบบแผนการผลิตและความสัมพันธ์การผลิตของครัวเรือนในหมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมี 2 แบบแผนการผลิต กล่าวคือ การผลิตกิ่งยังชีพ ชาวบ้านทำการเกษตรปลูกข้าว พืชผัก เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีเหลือจึงแบ่งขาย และการผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดโดยตรง เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจและไม้ยืนต้น รวมทั้งการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง การผลิตดังกล่าวใช้แรงงานในครัวเรือน และแรงงานที่ช่วยเหลือ เกือบเอื้อเพื่อ พ่อแม่ ซึ่งกันและกันในระบบเครือญาติที่หนึ่ง เป็นการผลิตที่อาศัยพื้นฐาน ทักษะความชำนาญ ภูมิปัญญา ที่สะสม ถ่ายทอดกันซึ่งยังคงดำรงอยู่ภายในชุมชน ปัจจุบันครัวเรือนตัวอย่างมีที่ดินถือครองขนาดเล็กไม่มากเนื่องจากจำนวนประชากรในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ถ้าพึ่งรายได้จากเกษตรไม่เพียงพอกับกระแสการบริโภคและภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น หากมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากงานหัตถกรรม สามารถสร้างความมั่นใจให้กับครัวเรือนมากขึ้น ในอนาคตแนวโน้มขนาดที่ดินถือครองของครัวเรือนจะเล็กลง รายได้นอกภาคเกษตรและงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองจะมีความสำคัญมากขึ้น งานทอผ้าพื้นเมืองสามารถเป็นทางเลือกให้กับครัวเรือนในหมู่บ้านได้ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันแม้ครัวเรือนมีผลผลิตและรายได้จากการเกษตรไม่คุ้มกับการลงทุน ลงแรงของสมาชิกในครัวเรือน และแม้จะทำการผลิตผ้าทอพื้นเมืองเพื่อขายในระบบตลาด แต่ชาวบ้านยังคงพยายามรักษาวิถีการผลิตเพื่อยังชีพอยู่ การตัดสินใจในการเข้าร่วมกับระบบตลาดแต่ยังไม่ถึงการวัฒนธรรมการทำนาปลูกข้าว ส่งผลให้ความเป็นชุมชนยังคงดำรงอยู่ได้ในระดับหนึ่ง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาภายในชุมชนสามารถต้านทานกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ

ชุมชนยังมีการเอาแรงในการทำการเกษตรอยู่ ชาวบ้านมีวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษและผีเจ้าที่ รวมทั้งชาวบ้านยังคงใช้ภาษาและบริโภคอาหารท้องถิ่นอยู่อย่างเข้มแข็ง

แบบแผนการผลิตงานทอผ้าพื้นเมืองเป็นงานที่มีศักยภาพพื้นฐานจากทักษะฝีมือและความชำนาญในการทอผ้าของสตรีแม่บ้าน ภูมิความรู้และทักษะฝีมือในการทอผ้าได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งผ่านกลไกทางวัฒนธรรมภายในชุมชน ด้านการอบรมตั้งสอนในการบ้านการเรือน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเฟื่องฟูของสตรีที่จะมีเหย้ามีเรือน การผลิตมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน กล่าวคือ ผู้หญิงจะทอผ้าเมื่อมีเวลาว่างจากเกษตร การผลิตผ้าทอพื้นเมืองไม่ได้ไปลดศักยภาพการผลิต (deskilled) ของชาวบ้านลง เพราะเป็นงานที่ทำการผลิตตั้งแต่การเตรียมฝ้าย เตรียมทอกลาย ทำการทอจนเป็นผืนผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนด้วยตนเอง ยกเว้นบางขั้นตอนการผลิตอาจมีการจ้างแรงงานบ้าง ในทางตรงกันข้าม กลับส่งเสริมและฟื้นฟูความชำนาญในการทอผ้าที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีพลวัตมากขึ้น กล่าวคือ วิถีชีวิตในการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันและกัน อย่างเอื้ออาทรระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านภายในชุมชน เป็นยุทธวิธีที่ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เมื่อแบบแผนการผลิตเปลี่ยนแปลงจากผลิตเพื่อไว้ใช้สอยในครัวเรือนเป็นหลักมาสู่การผลิตเพื่อขายในระบบตลาดมากขึ้น ได้มีการพัฒนาเครื่องมือเครื่องมือ และเทคโนโลยีการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้สูงขึ้น

พัฒนาการการรวมกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองในลักษณะประจุกต์หลักการสหกรณ์ของกรณีศึกษาเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยอาศัยพื้นฐานทักษะและความชำนาญในการผลิตผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนท้องถิ่น จำเป็นที่ต้องเกิดการรวมกลุ่ม คือ การที่ชาวบ้านรับงานมาทำอยู่ที่บ้านแบบต่างคนต่างทำโดยไม่ได้รวมกลุ่มกัน ทำให้ชาวบ้านตกเป็นฝ่ายรับและเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ เมื่อเกิดการรวมกลุ่มทอผ้าแล้วเกิดอำนาจในการต่อรองกับตลาดได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ สามารถจัดซื้อวัตถุดิบจำนวนมากได้ในราคาที่ถูกลง การรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองที่สะท้อนลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการพัฒนาคุณภาพขึ้นสามารถกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นได้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจ้างงานขยายตัวมากขึ้น เกิดจากงานทอผ้าพื้นเมืองที่มีศักยภาพในตัวเอง ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติ จึงดึงดูดให้เกิดอุปสงค์ได้ พัฒนาการงานรับไปทำที่บ้านในลักษณะนี้มีความแตกต่างจากการกระจายตัวของระบบรับเหมาช่วงการผลิตลงไปในหมู่บ้านชนบท ที่เกิดจากความต้องการแก้ปัญหาของโรงงานที่แสวงหาแรงงานราคาถูก ซึ่งส่วนใหญ่งานที่ชาวบ้านทำไม่ได้เป็นงานที่จำเป็นต้องมีทักษะฝีมือมากนัก

ความสัมพันธในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองภายในกลุ่ม สมาชิกเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน วัตถุประสงค์เป็นของกลุ่ม ประชาชนและคณะกรรมการกลุ่มมีหน้าที่บริหารจัดการด้านการผลิต การตลาด การบัญชีและการเงินแทนสมาชิก ฐานะทางสังคมของผู้นำกลุ่มอยู่ในระดับค่อนข้างดีและเป็นที่ยอมรับในชุมชน ฐานะทางสังคมของสมาชิกอยู่ในระดับปานกลาง มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัด สมาชิกจะทอผ้าเพียงอย่างเดียวห้ามจำหน่ายโดยไม่ผ่านกลุ่มเพื่อป้องกันการตัดราคากันเอง การกระจายการผลิตให้กับสมาชิกแบ่งตามความสามารถและความถนัดในการทอผ้าอย่างทั่วถึง รายได้ค่าทอของสมาชิกจะต้องหักต้นทุนผ้าก่อน และหักเงินส่วนหนึ่งเข้ากลุ่มการจัดสรรส่วนเกินเมื่อปลายปี สมาชิกจะได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามปริมาณการทอ คณะกรรมการจะได้รับค่าตอบแทนในการจัดการบริหาร ส่วนเกินอีกส่วนหนึ่งได้ถูกจัดสรรมาพัฒนาหมู่บ้านด้านสวัสดิการภายในชุมชน

ผลการศึกษานิวมิทังและสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มทอผ้าพบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้าส่วนใหญ่ สมรสแล้ว มีอายุเฉลี่ย 36 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา สมาชิกกลุ่มมีการถือครองที่ดินเป็นของตนเองแต่ขนาดถือครองไม่มากนัก เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น การแบ่งที่ดินจึงทำให้ขนาดที่ดินถือครองดกน้อยลง สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีรายได้สุทธิจากการทอผ้าพื้นเมืองเฉลี่ย 10,211.41 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 27.4 ของรายได้สุทธิของครัวเรือน ถึงแม้ว่ารายได้จากการทอผ้าจะดูไม่มากนัก แต่ถ้าเทียบกับรายได้ทั้งหมดและการค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว นับว่าเงินสดจำนวนนี้ก็มีความสำคัญค่อนข้างมาก

ปัจจัยเสริมหรืออุปสรรคที่ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองที่เป็นกรณีศึกษานี้พัฒนาให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่ถาวรได้ หากมีปัจจัยเหล่านี้ คือ ทักษะความชำนาญและภูมิปัญญาภายในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการผลิตและการจัดการของสมาชิก ความโปร่งใสในการบริหารจัดการของคณะกรรมการที่ตรวจสอบได้ การจัดสรรส่วนเกินที่เกิดขึ้นอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การมีทุนดำเนินงานอย่างเพียงพอโดยเฉพาะการสะสมทุนภายในกลุ่มซึ่งจะเป็ทุ มั่นคงและยั่งยืนต่อไป การพัฒนารูปแบบและคุณภาพของสินค้า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดกับกลุ่มผู้ผลิตต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่กลุ่มทอผ้าประสบอยู่คือ ราคาวัตถุดิบผ้าที่สูงขึ้น ขาดเงินทุนหมุนเวียนในธุรกิจ มีภาวะการแข่งขันในตลาดผ้าทอท้องถิ่นค่อนข้างสูง

ผลการศึกษาพบว่า งานรับจ้างมาทำที่บ้าน (homebased works) กรณีศึกษางานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง มีการจัดองค์กรในลักษณะที่เป็นธุรกิจชุมชน (Community Business) กล่าวคือ เป็นธุรกิจของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน เพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บน

พื้นฐานทักษะความชำนาญที่มีเอกลักษณ์ และความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของตนเอง การประสานระหว่างวัฒนธรรมในสังคมเกษตรกรรมกับเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นกุศโลบายในการนำพลังทางวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่เดิม มาสร้างให้เกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหาของครัวเรือนและชุมชนได้ ชาวบ้านอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของธุรกิจชุมชนมิใช่แรงงานรับจ้าง มีส่วนร่วมในการกำหนดการผลิต การบริหารจัดการ มีอำนาจการต่อรองกับตลาดได้ในระดับหนึ่ง สามารถเป็นทางเลือกทางหนึ่งที่สอดคล้องและกลมกลืนกับวิถีชีวิตภายในชุมชนที่ศึกษาและชุมชนที่ยังมีศักยภาพด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดังกล่าวได้

การวางนโยบายการพัฒนาของรัฐในการส่งเสริมและพัฒนางานรับไปทำที่บ้าน ควรหันมาพิจารณาถึงงานที่มีพื้นฐานจากทักษะฝีมือและความชำนาญภายในชุมชนให้มากขึ้น เน้นการพัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยผ่านกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา ไม่ใคร่ให้ความสำคัญกับคนและศักยภาพภายในชุมชนมากนัก ถึงเห็นว่า คน เป็นเพียงหนึ่งในปัจจัยการผลิต ที่สามารถลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานให้ต่ำเพื่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ และเห็นชุมชนชนบทเป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดรองรับสินค้าหัตถอุตสาหกรรม แม้ในปัจจุบันจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) แต่นโยบายและแนวทางปฏิบัติยังมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท ตามโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มการส่งเสริมงานรับเหมาะช่วงการผลิตจากระบบโรงงานอุตสาหกรรมไปให้คนงานในหมู่บ้านทำ โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะประสานงานกับธุรกิจเอกชนหรือผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อจัดตั้งโรงงานหรือหน่วยผลิตในชนบท ลักษณะการผลิตมี 2 ลักษณะ คือ ชาวบ้านทำการผลิตทุกขั้นตอน เช่น อุตสาหกรรมดอกไม้ประดิษฐ์ และชาวบ้านทำการผลิตเฉพาะขั้นตอนหรือทำการผลิตเฉพาะชิ้นส่วนของสินค้าแล้วจัดส่งให้บริษัทแม่ดำเนินการผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปต่อไป เช่น อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมรองเท้า ซึ่งเป็นงานที่ไม่ต้องอาศัยทักษะฝีมือและการฝึกอบรมมากนัก

การผลิตในลักษณะกระจายงานบางขั้นตอนหรือบางชิ้นส่วนไปให้ชาวบ้านในชนบททำนั้น มีจุดด้อยที่พึงพิจารณา คือ การแบ่งงานกันทำในลักษณะทำงานเพียงบางส่วน บางขั้นตอน แม้จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตทั้งระบบ แต่เป็นการไปลดทักษะฝีมือของผู้ทำลง ชาวบ้านไม่มีส่วนกำหนดการผลิตเพราะไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ชาวบ้านอยู่ในฐานะแรงงานรับจ้างมากกว่าเป็นส่วนหรือเจ้าของธุรกิจร่วมกัน และต้องพึ่งพาภูมิความรู้และเทคโนโลยีจากภายนอก

ข้อสรุปสำคัญของการศึกษาค้างนี้ คือ งานรับไปทำที่บ้านซึ่งมีพื้นฐานของทักษะ ความชำนาญและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น สามารถเป็นอาชีพทางเลือกทางหนึ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนหมู่บ้านมากกว่า งานรับไปทำที่บ้านในลักษณะรับเหมาช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม งานประเภทแรกสามารถสร้างงานและรายได้ ในขณะที่เดียวกันเป็นการส่งเสริมทักษะ ความชำนาญดั้งเดิมของชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น ทำให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมในการการผลิต มีอำนาจการต่อรองมากกว่า สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่ถาวรในอนาคตได้ ดังนั้น การส่งเสริมงานรับไปทำที่บ้านในลักษณะนี้จึงอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าการส่งเสริมงานที่ชาวบ้านรับงานจากภายนอกที่ไม่ต้องอาศัยทักษะความชำนาญมากนัก

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวางนโยบายการพัฒนาของรัฐ ในการส่งเสริมและพัฒนางานรับไปทำที่บ้าน ควรหันมาพิจารณาถึงงานที่มีพื้นฐานจากทักษะฝีมือและความชำนาญภายในของชุมชนให้มากขึ้น เน้นคนและวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การดำเนินธุรกิจของชุมชนที่มีฐานวัฒนธรรมก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การจัดการ ตลอดจนการสนับสนุนการรวมกลุ่มให้เกิดเครือข่ายเพื่อเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน หากวัฒนธรรมของชุมชนเข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะสำเร็จได้ไม่ยาก การมีเครือข่ายของกลุ่มองค์กรชุมชนสามารถสร้างอำนาจการต่อรอง และสามารถต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบจากภายนอกได้

5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

- 1) ตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาดูแลผู้รับงานไปทำที่บ้านโดยเฉพาะ โดยทำการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาส่งเสริมและคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน
- 2) สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรของผู้รับงานไปทำที่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองกับผู้ว่าจ้าง และ ตลาดในด้านผลตอบแทน สภาพการจ้างงาน เป็นต้น ตลอดจนการสร้างเครือข่ายประสานงาน ระหว่าง กลุ่มองค์กรผู้รับงานไปทำที่บ้านในกลุ่มอาชีพที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือการจัดซื้อวัตถุดิบได้ในราคาถูก ตลอดจนการโอนถ่ายเงินออมทรัพย์ให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำระหว่างกลุ่ม โดยไม่ต้องผ่านระบบธนาคาร
- 3) รัฐ และ องค์กรพัฒนาเอกชน ต้องคอยสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ให้เป็นธุรกิจของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนต้องเป็นเจ้าของธุรกิจมิใช่เป็นลูกจ้างของโรงงาน

ประเด็นในการส่งเสริม คือ ทักษะ และเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสมกับชุมชน การบริหารจัดการภายในกลุ่ม แหล่งกู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนธุรกิจ

4) การรณรงค์ในการแต่งกายโดยให้หันมาใช้ชุดไทย ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองที่เป็นผลงานของชาวบ้าน จะทำให้ตลาดขยายตัวเพิ่มขึ้นได้

5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

1) กลุ่มทอผ้าควรมีการพัฒนารูปแบบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ดัดเย็บเป็นเสื้อผ้าชุดไทยถือ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้าคลุมเตียง เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์ในตัวผลิตภัณฑ์และขอคขายของกลุ่มให้มากขึ้น

2) พยายามรักษาความเข้มแข็งเครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายอำนาจการต่อรอง ที่มีอยู่ไว้ ขณะเดียวกันควรดึงขยายเครือข่ายการเรียนรู้และความร่วมมือออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เนื่องจากการสร้างเครือข่ายขององค์กรชาวบ้านบนพื้นฐานการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้องค์กรชาวบ้านนั้นมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและต่อรองกับตลาดภายนอกได้

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ เป็นตัวอย่างการรวมกลุ่มการผลิตที่มีทักษะและศักยภาพภายในเพียงหนึ่งหรือสองชุมชนเท่านั้น ยังมีโอกาสสรุปได้ว่าแบบแผนการผลิตรูปแบบนี้จะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับทุกชุมชน เพราะแต่ละชุมชนย่อมมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่แตกต่างกันไป จำเป็นต้องทำการศึกษาในชุมชนอื่นๆที่อึ่งพอมีสถิติภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ เพื่อเป็นบทพิสูจน์ที่มีน้ำหนักมากขึ้นต่อไป

“เธอไม่เพียงทอผ้าดอกที่รัก

เธอทอผักชีวัดผลิตผตาม

เธอทอโลกทอแสงแต่งตำนาน

เป็นสายธารที่หล่อเลี้ยงเคียงแผ่นดิน”

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, สังคมพัฒนา 2-3/2530)